

Tekst preveo ured Zastupnika Republike Srbije pred Evropskim sudom za ljudska prava

ПЕТО ОДЕЉЕЊЕ

**ПРЕДМЕТ БОРИС СТОЈАНОВСКИ ПРОТИВ БИВШЕ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ
РЕПУБЛИКЕ МАКЕДОНИЈЕ**

*(Представка број **41916/04**)*

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

6. мај 2010. године

ПРАВОСНАЖНА

6. август 2010. године

У предмету Борис Стојановски против Бивше Југословенске Републике
Македоније,

Европски суд за људска права (Пето одељење) заседајући у већу у чијем су саставу
били:

Peer Lorenzen,
Renate Jaeger,
Karel Jungwiert,
Rait Maruste,
Mark Villiger,
Mirjana Lazarova Trajkovska,
Zdravka Kalaydjieva, *судије*,
и Claudia Westerdiek, *Секретар Одељења*,

после већања на затвореној седници одржаној 30. марта 2010. године,
изриче следећу пресуду, која је усвојена на тај дан:

ПОСТУПАК

1. Предмет је формиран на основу представке (број **41916/04**) коју је против
Бивше Југословенске Републике Македоније Суду поднео према члану 34.
Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту:
„Конвенција“) држављанин Македоније, г. Борис Стојановски (у даљем тексту:
„Подносилац представке“), 26. октобра 2004. године.

2. Подносиоца представке је заступао г. Б. Гроздановски, адвокат из Скопља.
Македонску владу (у даљем тексту: „Влада“) заступао је њен заступник, гђа Р.
Лазаревска Геровска.

3. Подносилац представке је посебно тврдио да је поступак био неоправдано дуг
и да је био лишен права на приступ суду.

4. Председник Петог одељења је 2. фебруара 2009. године одлучио да Владу
обавести о представци. Одлучено је да се основаност представке разматра
истовремено кад и њена допуштеност (члан 29. став 3.).

ЧИЊЕНИЦЕ

I. ОКОЛНОСТИ ПРЕДМЕТА

5. Подносилац представке је рођен 1983. године и живи у Скопљу.

6. Подносилац представке је као малолетно дете 20. фебруара 1994. године
повређен у тучи са г. Т. П. и г. Н. З. (у даљем тексту: „Тужени“).

7. Истражни судија је 10. фебруара 1995. године окончао истрагу пошто је јавни
тужилац одустао од кривичног гоњења. Подносилац представке је 20. фебруара
1995. године преузео кривично гоњење као супсидијарни тужилац. Јавни тужилац
се 24. априла 1997. године придружио кривичном гоњењу и преузео га.. Пре тога,

поступајући суд је одржао пет рочишта и добио мишљење вештака, према ком је подносилац представке претрпео озбиљне телесне повреде.

8. У периоду од 18. августа 1997. године до 11. децембра 1998. године заказано је и отказано тринаест рочишта због одсуства тужених или вештака. Извештај другог вештака је састављен 11. јуна 1999. године у вези са природом и озбиљношћу повреда које је подносилац представке претрпео.

9. Првостепени суд у Скопљу (у даљем тексту: “Поступајући суд“) је 10. јануара 2000. године утврдио да су тужени криви за наношење тешке телесне штете и осудио их на условну казну затвора. Он је утврдио да су тужени ударили подносиоца представке у главу, због чега је претрпео потрес мозга. Суд је даље упутио подносиоца представке да, према одељку 101. Закона о кривичном поступку (види став 22. у даљем тексту) поднесе захтев за накнаду штете, што је он учинио у току поступка посебном парничном тужбом пред парничним судовима. Констатовано је да у овом другом захтеву износ тражене накнаде није наведен.

10. Апелациони суд у Скопљу је 6. јула 2000. године дозволио туженима да уложи жалбу и укинуо одлуку поступајућег суда.

11. Институт за форензику је 12. фебруара 2002. године доставио суду мишљење још једног вештака у коме се наводи да је подносилац представке претрпео потрес мозга, што је озбиљна повреда.

12. Поступајући суд је 19. новембра 2002. године поново осудио тужене и одредио им условне казне затвора. Он је поново навео његову ранију одлуку у вези са захтевом подносиоца представке за накнаду материјалне и нематеријалне штете због повреде, наиме, да он треба да тражи накнаду у посебном парничном поступку.

13. На усменом рочишту одржаном 10. јула 2003. године, Апелациони суд у Скопљу је ову одлуку укинуо и вратио предмет нижем суду ради поновног разматрања.

14. Поступајући суд је 18. марта 2004. године обуставио поступак због застерелости кривичног гоњења. Он је даље поучио подносиоца представке да може да тражи накнаду у посебном парничном поступку. Пошто жалба није уложена, ова одлука је постала правоснажна 14. маја 2004. године.

15. У току поступка, подносилац представке се жалио многим државним установама на начин вођења предметног поступка.

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАЋЕ ПРАВО И ПРАКСА

1. Закон о парничном поступку из 1998. године (Закон за парничната постапка)

16. Члан 12 (3) Закона о парничном поступку из 1998. године, који је важио у релевантном тренутку, предвиђао је да су парнични судови обавезни одлукама кривичних судова којима се утврђује кривица оптуженог, за извршено кривично дело и кривичну одговорност окривљеног.

17. Члан 197. наводи основе прекида парничног поступка *ipso jure*. Према одељку 198 (2), парнични суд може прекинути поступак ако одлука зависи од тога да ли је кривично дело извршено, ко је починилац и да ли је крив.

2. Закон о кривичном поступку из 1997. године (Закон за кривичната постапка)

18. Према члану 55. Закона о кривичном поступку, у току истраге жртва има право да предложи доказ битан за утврђивање истине и одређивање висине захтева за накнаду. На суђењу, жртва може предложити доказ, поставити питања оптуженом, сведоцима и вештацима, дати исказе и дати додатне предлоге.

19. Члан 96. предвиђа да се о захтеву за накнаду штете за кривично дело одлучује у кривичном поступку, осим уколико би то утицало на његово одуговлачење.

20. Према члану 98 (2) и (3), захтев за накнаду штете може се поднети у кривичном поступку пре него што се он заврши у првој инстанци. Тај захтев треба да је детаљан и поткрепљен доказом.

21. Према члану 100., суд може да пита оптуженог о основи захтева за накнаду штете. Ако би одлука о захтеву за накнаду штете знатно продужила поступак, суд се мора ограничити на прибављање доказа што би у каснијој фази било немогуће или знатно теже.

22. Члан 101. предвиђа да суд одлучује о захтеву за накнаду штете. Ако суд утврди да је оптужени крив, жртви се може досудити потпуна или делимична накнада. У случају делимичне накнаде, суд је може поучити да остатак тражи у парничном поступку. Исто важи ако докази прибављени у кривичном поступку нису довољни да се досуди накнада штете (члан 101 (2)).

23. У случају ослобађања или одбијања кривичне оптужбе, ако се поступак обустави или оптужни предлог одбије, суд мора поучити жртву да захтев за накнаду за штете истакне у парничном поступку (члан 101 (3)).

3. Закон о облигационим односима из 1978. године (Закон за облигационите односи), на снази у релевантном тренутку

24. Члан 195. је предвиђао право на накнаду материјалне штете у случају телесне повреде. Према члану 200., жртва је могла да тражи накнаду за нематеријалну штету претрпљену по истом основу.

25. Према члану 376., захтев за накнаду штете застарева за три године пошто оштећени сазна за штетника и штету. Апсолутни рок застарелости био је пет година после настанка штете.

26. Ако до штете дође због кривичног дела, захтев за накнаду штете застарева по истеку застарелости кривичног гоњења, ако оно траје дужи (члан 377.).

27. Рок застарелости се прекида ако тужилац поднесе тужбу пред судом или надлежним органом ради одређивања или обезбеђења његовог захтева за накнаду штете (члан 388.).

28. Према члану 390., ако суд одбаци тужбу због непостојања надлежности или по неком другом основу који нема везе са основаношћу захтева и ако тужилац поново поднесе захтев за накнаду штете у року од 3 месеца од када одлука постане правоснажна, сматраће се да је рок застарелости прекинут првом тужбом. То је важило ако је суд или надлежан орган поучио заинтересовано лице да поднесе захтев за накнаду штете у посебном парничном поступку.

29. Ако је рок прекинут захтевом за накнаду штете који је поднет у другом поступку, он почиње да тече после решења спора (члан 392 (3)).

4. Закон о облигационим односима из 2001. године

30. Закон о облигационим односима из 2001. године предвиђа исто правило за накнаду штете, рок и његов прекид као што су исти описани у ст. 24-29. у горњем тексту (чл. 184, 189, 365, 366, 377, 379 и 381 (3)).

5. Релевантна домаћа судска пракса

31. Одлуком потврђеном у другој инстанци, парнични поступак у коме је тужилац тражио накнаду штете за повреде претрпљене до стране трећег лица се прекида док се чека на исход кривичног поступка против туженог (П. број 3183/07).

ПРАВО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 6 КОНВЕНЦИЈЕ

32. Подносилац представке се жалио на дужину поступка у питању и непостојање одлуке у вези са његовим захтевом за накнаду штете. Он се ослонио на члан 6. став 1. Конвенције, који у релевантном делу, гласи како следи:

“Свако, током одлучивања о његовим грађанским правима и обавезама ... има право на правично ... суђење у разумном року пред ... судом ...”

A. Допуштеност

1. Компатибилност

a) Компатибилност *ratione materiae*

i) Тврдње странака

33. Влада је изјавила да је представка некомпатибилна *ratione materiae* пошто се кривични поступак у питању није односио на утврђивање „грађанских права и обавеза” подносиоца представке нити на кривичну оптужбу против њега. С тим у вези, она је изјавила да је подносилац представке, као оштећена страна, имао споредну улогу у поступку и да његов захтев за обештећење поднет у току тог поступка није могао да се сматра истим са парничном тужбом за накнаду штете коју разматрају парнични судови.

34. Она је даље тврдила да су према члану 12 (3) Закона о парничном поступку, парнични судови обавезни одлукама кривичних судова и да се према томе од њих тражи да, према члану 198 (2) Закона о кривичном поступку (види став 17. у горњем тексту), прекину поступак док се чека исход кривичног поступка.

35. Подносилац представке је оспорио аргументе Владе.

ii) Оцена Суда

36. Суд на почетку констатује да подносилац представке није био оптужен у кривичном поступку на који се жали, већ да је у њему учествовао као оштећена страна. С тим у вези, он констатује да члан 6. не важи за кривични поступак у вези

са правом да треће стране буду кривично гоњење или кажњене за кривично дело. Он се, међутим, може применити на такве поступке у оној мери у којој се односи на притужбу жртве као парничне странке (види *Perez против Француске* [ВВ], број 47287/99, ст. 57-72., ЕЦХР 2004-I).

37. Према важећем законодавству Тужене државе, жртве кривичног дела могу, према Закону о облигационим односима, покренути парнични поступак за накнаду штете одвојено од кривичног гоњења. Оне је такође могу поднети у кривичним судовима истовремено са кривичним гоњењем према члану 98 (2) Закона о кривичном поступку. Тиме домаће законодавство даје жртви кривичног дела могућност да изабере између парничног и кривичног поступка да био остварио накнаду за штету проузроковану кривичним делом.

38. Осим тога, према члану 12. Закона о парничном поступку, парнични судови су везани правоснажном одлуком у кривичном поступку у вези са извршењем кривичног дела и кривичном одговорношћу окривљеног. Према ставу Владе, од парничних судова се даље тражи да чекају исход кривичног поступка.

39. У конкретном случају, подносилац представке је поднео захтев за новчану накнаду претрпљеног губитка који је последица напада. Скрећући пажњу поступајућег суда својим захтевом, подносилац представке је јасно показао своју намеру да тражи накнаду за штету због напада. Сходно томе, он је стекао статус парничне странке, иако није постојала формална одлука којом стиче то својство. Влада није изнела ниједан аргумент зашто истицање одштетног у кривичном поступку не представља исто што и парнична тужба за наканду штете пред парничним судовима.

40. С обзиром на ова разматрања, Суд сматра да члан 6. важи за спорни поступак од тренутка када је подносилац представке придружен као парнична странка, наиме од када је поднео тужбу за претрпљену штету због кривичног дела. У недостатку било каквог доказа о тачном датуму када је подносилац представке поднео његов захтев за накнаду штете, Суд ће, на основу материјала који поседује, наставити са радом под претпоставком да је то било бар 10. јануара 2000. године, што је датум када је поступајући суд по први пут разматрао захтев подносиоца представке за накнаду штете. Према томе, Влада примедба да је представка некомпатибилна *ratione materiae* са одредбама Конвенције се мора одбацити.

b) Компатибилност *ratione temporis*

41. Влада је изјавила да је представка некомпатибилна *ratione temporis*.

42. Подносилац представке је оспорио ову примедбу.

43. Суд констатује да је Тужена држава ратификовала Конвенцију 10. априла 1997. године. Подносилац представке је био странка у поступку до 10. јануара 2000. године, а он се завршио одлуком поступајућег суда од 18. марта 2004. године, која је постала правоснажна 14. маја 2004. године. Суд према томе има временску надлежност да разматра поступак у оној мери у којој се он односи на подносиоца представке. Због тога се ова примедба мора одбацити.

2. Неисцрпљеност домаћих правних средстава

а) Тврдње странака

44. Влада је изнела да је подносилац представке пропустио да исцрпи домаћа правна средства у оној мери у којој се жалио на одбијање да има приступ суду пошто није поднео посебну парничну тужбу како га је поучио парнични суд. То што је кривично гоњење постало застарело није утицало на његово право да пред парничним судовима тражи новчану накнаду пошто је захтев за накнаду штете који је поднео у кривичном поступку прекинуо ток застарелости. С тим у вези, она се ослонила на релевантне одредбе Закона о облигационим односима.

45. Подносилац представке је изнео да, пошто је кривични поступак окончан због апсолутне застарелости, он више није имао право да поднесе захтев за накнаду штете у парничном поступку. Ослањајући се на члан 377. Закона о облигационим односима (види став 26.), он је тврдио да је наступање застарелости у односу на кривично гоњење због кривичног дела укључило и застаревање парничне тужбе.

б) Оцена Суда

46. Суд сматра да је питање које је Влада поставила тесно повезано са основаношћу притужбе подносиоца представке на приступ суду. Сходно томе, његово разматрање треба да буде здружено са утврђивањем основаности те тужбе (види *Atanasova против Бугарске*, број 72001/01, став 34., 2. октобар 2008. године).

3. Закључак

47. У светлу аргумената које су странке изнеле, Суд сматра да представка није очигледно неоснована у смислу значења члана 35. став 3. Конвенције. Он даље констатује да она није недопуштена ни по другим основама. Због тога се мора прогласити допуштеном.

Б. Основаност

1. Притужба на дужину поступка

а) Тврдње странака

48. Влада је признала да је укупна дужина поступка у питању била прекомерна. На дужину поступка утицали су пропуст поступајућег суда да обезбеди присуство окривљених на суђењу и решења апелационог суда о враћању предмета на нижу инстанцу.

49. Подносилац представке је поновио своје притужбе с тим у вези.

б) Оцена Суда

50. Суд констатује да је предметни поступак почео најкасније 20. фебруара 1995. године. Поступак је још трајао пред поступајућим судом 10. априла 1997. године, што је датум када је Тужена држава ратификовала Конвенцију. Међутим, с обзиром на мишљење описано у ставу 40. у горњем тексту, Суд сматра да је период који треба узети у разматрање у вези са чланом 6. Конвенције почео да тече 10. јануара 2000. године, што је датум када је подносилац представке стекао статус тужиоца

као парнична странка (види *Atanasova*, став 52., цитиран у горњем тексту). Поступак се завршио 14. маја 2004. године, када је одлука поступајућег суда од 18. марта 2004. године постала правоснажна. Према томе, релевантни период је трајао четири године, четири месеца и четири дана у две судске инстанце.

51. У вези са понашањем подносиоца представке, Суд сматра да се њему не могу приписати никаква кашњења.

52. У вези са националним судовима, Суд примећује да се не може рећи да они нису били активни. С тим у вези, он констатује да је предмет два пута поново разматран. Осим тога, интервали између одлука на разним нивоима судске надлежности нису били неприхватљиво дуги. Узимајући у обзир критеријуме из његове праксе за утврђивање захтева разумног рока садржаног у члану 6. став 1. Конвенције (види, види међу многим другим ауторитетима, *Frydlender против Француске [BB]*, број 30979/96, став 43., ЕЦХР 2000-VII; *Comingersoll S.A. против Португала [BB]*, број 35382/97, ЕЦХР 2000-IV и *Philis против Грчке* (број 2), пресуда од 27. јуна 1997. године, Извештаји о пресудама и одлукама 1997-IV, став 35.), Суд сматра да се у целини период који је предмет разматрања не може сматрати претераним.

53. Према томе, није дошло до повреде члана 6. став 1. Конвенције у вези са захтевом „разумног рока“.

2. Притужба у вези са „приступом суду“

а) Тврдње странака

54. Влада је изјавила да је поступајући суд донео одлуку о захтеву подносиоца представке за накнаду штете у складу са чланом 101 (2) Закона о кривичном поступку (види став 22. у горњем тексту) зато што он није поднет у складу са чланом 98 (3) Закона о кривичном поступку (види став 20. у горњем тексту), наиме он није образложен и поткрепљен ниједним доказом. Она је даље подсетила да подносилац представке није искористио могућност посебне парничне тужбе пошто се кривични поступак окончао правоснажном одлуком, иако га је поступајући суд подучио да то учини.

55. Подносилац представке је оспорио аргументе Владе.

б) Оцена Суда

56. Суд на почетку констатује да се подносилац представке жалио због непостојања одлуке о основаности у вези са његовим захтевом за накнаду штете. Суд сматра да то треба анализирати као притужбу у вези са приступом суду. У вези са његовим захтевом за накнаду штете поднетим у кривичном поступку, Суд примећује да он није образложен. Иако је то приметио и поступајући суд (види став 9. у горњем тексту), он се није ослонио на то да ће бити основ за одбацивање као недопуштен. Суд даље примећује да је поступајући суд подучио подносиоца представке да истовремено са кривичним поступком поднесе и захтев за накнаду штете на основу посебне парничне тужбе (види ст. 9 и 12. у горњем тексту). Међутим, његов пропуст да то учини не може бити на његову штету пошто би се од парничних судова, као што је Влада тврдила, тражило да сачекају на исход кривичног поступка (види ст. 31 и 34. у горњем тексту). Најзад, из разлога

описаних у пресуди у предмету *Atanasova*, која важи и за овај предмет, Суд сматра да се од подносиоца представке не може тражити да поднесе, после поднете тужбе парничне странке и више од десет година после тог догађа, нову тужбу парничним судовима којом тражи накнаду са претрпљене повреде (види *Atanasova*, ст. 37 – 46., цитирана у горњем тексту).

57. Према томе дошло је до повреде права подносиоца представке на приступ суду у смислу значења члана 6. став 1. Конвенције.

3. ПРИМЕНА ЧЛАНА 41 КОНВЕНЦИЈЕ

58. Члан 41. Конвенције предвиђа:

“Када Суд утврди прекршај Конвенције или Протокола уз њу, а унутрашње право Високе стране уговорнице у питању омогућава само делимичну одштету, Суд ће, ако је то потребно, пружити правично задовољење оштећеној странци.”

А. Штета

59. Подносилац представке је тражио 150.000 евра (ЕУР) на име нематеријалне штете за емотивну патњу коју је претрпео у вези са нападом.

60. Влада је оспорила овај захтев као непоткрепљен и који нема везе са наводним повредама.

61. Суд примећује да је подносилац представке тражио накнаду нематеријалне штете коју је претрпео због напада и даље, да није тражио накнаду штете због утврђених повреда. Пошто између утврђених повреда и наводне штете не постоји узрочна веза, Суд одбацује овај захтев (види *Dika против Бивше Југословенске Републике Македоније*, број 13270/02, став 65., 31. мај 2007. године).

Б. Трошкови

62. Подносилац представке је такође тражио 228.774 македонских денара (MKD) или еквивалент од приближно 3.730 евра на име трошкова насталих пред домаћим судовима. Он није тражио накнаду било каквих трошкова насталих пред Судом.

63. Влада је оспорила овај захтев као непоткрпљен.

64. У складу са праксом Суда, подносилац представке има право на накнаду трошкова само у оној мери у којој је доказано да су они стварно и неопходно настали и да су оправдани у износу (види *Stoimenov против Бивше Југословенске Републике Македоније*, број 17995/02, став 56., 5 април 2007. године). У вези са трошковима траженим у вези са домаћим поступком, Суд констатује да ти трошкови нису настали како би се преко домаћег правног система тражила заштита и накнада наводних повреда на које се подносилац жалио пред Судом (види *Milošević против Бивше Југословенске Републике Македоније*, број 15056/02, став 34., 20. април 2006. године). Он према томе одбацује захтев подносиоца представке под овом ставком.

ИЗ ТИХ РАЗЛОГА, СУД ЈЕДНОГЛАСНО

1. *Одлучује* да је представка допуштена;
2. *Утврђује* да је дошло до повреде члана 6. став 1. Конвенције у вези са правом подносиоца представке на приступ суду;
3. *Утврђује* да није дошло до повреде члана 6. став 1. Конвенције у вези са дужином поступка;
4. *Одбија* захтев подносиоца представке за правично задовољење.

Састављено на енглеском језику и достављено у писаној форми на дан 6. маја 2010. године у складу са правилом 77 ст. 2 и 3. Пословника Суда.

Claudia Westerdiek
Секретар

Peer Lorenzen
Председник